

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยม
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3" นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพและ
ปัญหาการดำเนินงานนักเรียนช่วยงานในห้องสมุดโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา สังกัด-
กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 ในด้านการคัดเลือก การฝึกปฏิบัติงาน
การมอบหมายงาน และการประเมินผลงาน ตลอดจนศึกษาถึงความคิดเห็นของ
บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับนักเรียนช่วยงานห้องสมุด
จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานนักเรียนช่วยงานห้องสมุดให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆได้ถูกต้อง เพื่อเป็นแนวทาง
ในการจัดให้มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดในโรงเรียนอื่นๆต่อไป

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยม-
ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 76 คน และนักเรียน-
ช่วยงานห้องสมุดจำนวน 190 คน รวมกลุ่มประชากรทั้งสิ้น 266 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามสำหรับรวบรวมข้อมูลจาก
บรรณารักษ์ 1 ฉบับ และสำหรับนักเรียนช่วยงานอีก 1 ฉบับ แบบสอบถามสำหรับ
บรรณารักษ์แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับบรรณารักษ์
และห้องสมุด ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานนักเรียนช่วยงาน และ
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานนักเรียนช่วยงาน ส่วนแบบสอบถาม
สำหรับนักเรียนช่วยงานนั้น เนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไป
เกี่ยวกับนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนช่วยงานต่อ
การดำเนินงานนักเรียนช่วยงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งแบบให้เลือกคำตอบ
และแบบมาตราส่วนประเมินค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์จำนวน 76 ฉบับ และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดจำนวน 190 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 266 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนจากบรรณารักษ์ 72 ฉบับ และนักเรียนช่วยงาน 180 ฉบับ รวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น 252 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.74

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับ เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับ บรรณารักษ์และห้องสมุด สภาพและปัญหาการดำเนินงานนักเรียนช่วยงานห้องสมุด และเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนช่วยงานห้องสมุดมาวิเคราะห์ โดยการหาค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของบรรณารักษ์ และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดนั้น นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมกับแปลความหมายในแต่ละเรื่อง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง "การใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3." พบว่า บรรณารักษ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.89 เป็นเพศหญิง มีวุฒิระดับปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ ร้อยละ 44.44 มีประสบการณ์ในงานห้องสมุด 7-9 ปี และร้อยละ 41.67 มีชั่วโมงการทำงานในห้องสมุดมากกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นอกจากงานในห้องสมุดแล้วยังมีงานอื่นๆที่บรรณารักษ์ร้อยละ 30.05 ทำในโรงเรียน คือ สอนกิจกรรมชุมนุม-ห้องสมุด ส่วนงานที่บรรณารักษ์ร้อยละ 60.00 ทำเพื่อบริการชุมชน คือ บริการทางวิชาการแก่ชุมชนตามโอกาส และร้อยละ 25.55 ช่วยพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของทางโรงเรียน

ทางด้านการสอน ปรากฏว่า บรรณารักษ์ร้อยละ 31.94 ไม่ต้องสอน-วิชาการใช้ห้องสมุด และ/หรือ วิชาการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.33 จะไม่สอนวิชาอื่นๆ

คำนวณปริมาณงานในห้องสมุด ปรากฏว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.55 มีงานมาก และบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.39 ทำงานไม่ทัน ช่วงเวลาที่มีนักเรียนยืมและคืนหนังสือมากที่สุดคือ ตอนพักกลางวัน คิดเป็นร้อยละ 52.78

สภาพการใช้นักเรียนช่วยงาน ห้องสมุดร้อยละ 27.78 มีนักเรียนช่วยงานมาแล้ว 4-6 ปี สาเหตุที่ตองมีนักเรียนช่วยงานก็เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของบรรณารักษ์มากที่สุด ห้องสมุดร้อยละ 25.00 มีนักเรียนช่วยงานจำนวน 40 คนขึ้นไป ในแต่ละวันจะมีนักเรียนช่วยงาน 5-10 คน และนักเรียนช่วยงานร้อยละ 44.44 จะทำงานวันละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 1-2 วัน ห้องสมุดร้อยละ 61.11 จะใช้นักเรียนช่วยงานแต่ละชุดทำงานในห้องสมุดเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา

สภาพและปัญหาการดำเนินงานนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

ด้านการคัดเลือก ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 มีการคัดเลือกนักเรียนเพื่อช่วยงานห้องสมุด และในการคัดเลือกนั้น บรรณารักษ์ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 จะไม่จำกัดเพศของนักเรียนช่วยงาน แต่มีห้องสมุดร้อยละ 74.07 ที่มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ในการประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครนักเรียนช่วยงาน ปรากฏว่า ผู้ที่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครนักเรียนช่วยงาน ร้อยละ 48.33 คือบรรณารักษ์ ส่วนผู้ที่ประชาสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ผู้บริหารของโรงเรียน และฝ่ายอื่นๆของโรงเรียน เช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 1.67 เท่านั้น วิธีการประชาสัมพันธ์ที่บรรณารักษ์ร้อยละ 35.19 ใช้มากที่สุด คือ วิธีติดประกาศในห้องสมุด ระยะเวลาที่ประชาสัมพันธ์ ประมาณ 1 สัปดาห์ ผู้ที่คัดเลือกนักเรียนช่วยงาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.23 คือบรรณารักษ์ โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่สนใจและมาสมัคร คิดเป็นร้อยละ 81.49 วิธีการคัดเลือกที่บรรณารักษ์ร้อยละ 77.78 ใช้คือ การคัดเลือกโดยไม่มี การสอบ ส่วนห้องสมุดที่คัดเลือกโดยวิธีการสอบนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.33 จะใช้วิธีสอบสัมภาษณ์ ห้องสมุดที่คัดเลือกโดยไม่มี การสอบ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.38 จะใช้วิธีการติดข้อ เป็นการส่วนตัวมากที่สุด ปัจจัยที่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 59.26

ค่าหนึ่งถึงในการคัดเลือกคือ ความสนใจในงานห้องสมุด รักการอ่าน และมีความ-
ต้องการที่จะเป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

ปัญหาที่บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.50 ประสบในการ-
คัดเลือกนักเรียนช่วยงานคือ นักเรียนมาสมัครน้อย ไม่มีโอกาสคัดเลือก

ก้านการฝึกปฏิบัติงาน ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.22 มีการฝึกปฏิบัติ-
งานให้นักเรียนช่วยงานอย่างเป็นทางการ และห้องสมุดร้อยละ 72.22 เช่นเดียวกัน
ที่มีตารางการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน ผู้ที่ฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน ร้อยละ
51.55 คือบรรณารักษ์ วิธีการฝึกปฏิบัติงานที่บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ
31.82 ใช้ คือ ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง บรรณารักษ์ร้อยละ 88.89 จะแยกฝึก-
แต่ละประเภทของงาน และใช้เวลาในการฝึกครั้งละ 31-45 นาที บรรณารักษ์
ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.56 จะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน-
ช่วยงาน และจะให้นักเรียนช่วยงานทุกคนได้ฝึกปฏิบัติงานทุกประเภทที่จัดไว้สำหรับ
นักเรียนช่วยงาน มีห้องสมุดจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 38.89 จะฝึกงานให้
นักเรียนช่วยงานเมื่อจัดหานักเรียนได้แล้ว และฝึกงานให้นักเรียนเมื่อนักเรียนมา
ปฏิบัติงานนั้นๆเลย ส่วนเรื่องอุปกรณ์การสอนนั้น ปรากฏว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่
ร้อยละ 64.71 ใช้ของจริงในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน และห้องสมุดร้อยละ
21.57 เท่านั้นที่มีคู่มือการปฏิบัติงานห้องสมุดให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าวิธีทำงาน
ด้วยตนเอง

ปัญหาที่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.54 ประสบในการฝึกปฏิบัติงาน
ให้นักเรียนช่วยงานคือ นักเรียนมีเวลาว่างน้อย ไม่ค่อยมีเวลาฝึกปฏิบัติงาน

ก้านการมอบหมายงาน ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.44 มีการ
มอบหมายงานให้นักเรียนอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร งานที่บรรณารักษ์ร้อยละ 25.92
มอบหมายให้นักเรียนทำคือ งานบริการให้ยืมและรับคืนหนังสือ ห้องสมุดส่วนใหญ่
ร้อยละ 52.78 จะใช้ผู้มอบหมายงานหลายคน เปลี่ยนไปตามประเภทของงาน
โดยบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.00 เป็นผู้มอบหมายงานให้นักเรียน รองลงมา
คือ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ และในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้นักเรียนนั้น บรรณารักษ์

ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.33 จะคำนึงถึงเรื่อง ความถนัดและความรับผิดชอบของนักเรียนมากที่สุด

การจัดการวางปฏิบัติงานให้นักเรียน บรรณารักษ์ได้ใช้วิธีให้นักเรียนหมุนเวียนงานกันเพื่อจะได้ทำงานทุกหน้าที่ในห้องสมุด มีการจัดการวางปฏิบัติงานให้นักเรียนทุกภาคเรียน และติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียนทุกวัน บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.67 ได้จัดประชุมนักเรียนช่วยงาน ซึ่งจะไม่มียุทธศาสตร์ในการจัดที่แน่นอน แล้วแต่เหตุการณ์เป็นส่วนใหญ่ และห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.17 จะใช้เวลาในคาบเรียนกิจกรรมชุมนุมในห้องสมุดจัดประชุมนักเรียนช่วยงาน

ปัญหาที่บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.61 ประสบในการมอบหมายงานให้นักเรียนคือ นักเรียนมักไม่มาทำงานตามตารางปฏิบัติงานที่จัดไว้

ด้านการประเมินผลงาน ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.67 มีการประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงาน สำหรับแบบฟอร์มที่ห้องสมุดจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.36 มี คือ สมุดลงเวลาปฏิบัติงานของนักเรียนช่วยงาน ส่วนใหญ่ผู้ที่ประเมินผลงานของนักเรียน คือ บรรณารักษ์ คิดเป็นร้อยละ 60.71 รองลงมา ร้อยละ 32.14 คือ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ โดยใช้วิธีประเมินผลงานแบบแยกแต่ละประเภทของงานมากที่สุด และใช้เวลาประเมินผลงานของนักเรียนสัปดาห์ละครั้ง ในการประเมินผลงานส่วนใหญ่บรรณารักษ์จะไม่ใช้การสอบ แต่จะใช้วิธีสังเกตการทำงานของนักเรียน การให้รางวัลตอบแทนแก่นักเรียนนั้น บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุดร้อยละ 41.67 จะให้เท่ากันทุกคน นักเรียนจะได้รับสิทธิพิเศษในการยืมหนังสือและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดมากที่สุด และบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.22 ยอมรับว่านักเรียนช่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรในห้องสมุดด้วย นักเรียนช่วยงานร้อยละ 27.94 จะได้ของที่ระลึกจากการช่วยงานห้องสมุด เช่น ของขวัญ ใบประกาศเกียรติคุณ เข็มที่ระลึก ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับอะไรเลยนั้นมีเพียงร้อยละ 1.47 เท่านั้น เงินที่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.98 ใช้ในการจัดหาสิ่งตอบแทนให้นักเรียน คือ เงินรายได้ของห้องสมุด และบรรณารักษ์ร้อยละ 21.57 ใช้เงินส่วนตัวของบรรณารักษ์เอง

ปัญหาในการประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงานนั้น บรรณาธิการประสบปัญหาเรื่อง ห้องสมุด ไม่มีเงินเพียงพอในการให้ค่าตอบแทนแก่นักเรียนช่วยงาน

นักเรียนช่วยงานห้องสมุด

จากการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนช่วยงานห้องสมุด พบว่า นักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.22 เป็นเพศหญิง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมปีที่ 4 (ม.4) แผนการเรียน วิทยุ-คณิต มากที่สุด ส่วนสาขาวิชาที่นักเรียนช่วยงานชอบมากที่สุด คือ สาขาวิชา ภาษา นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.78 เป็นผู้ที่มิได้ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ได้เกรดเฉลี่ย 2.00-2.50 นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่เคยเรียนวิชา การใช้ห้องสมุด วิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และเคยเรียนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุดด้วย นักเรียนช่วยงาน ร้อยละ 22.54 เป็นผู้ที่มิได้ายมือสวย และร้อยละ 21.13 สามารถพิมพ์คีย์ได้ ประสบการณ์ในการทำงานของนักเรียนร้อยละ 43.33 นั้นมีประสบการณ์น้อยกว่า 1 ปี และส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.11 จะช่วยงานในห้องสมุด 1-2 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งนักเรียนช่วยงานจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 35.00 จะช่วยงานห้องสมุดตอนพักกลางวัน

ผู้ที่แนะนำให้นักเรียนช่วยงานในห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.56 คือ บรรณาธิการ และเมื่อมีปัญหาในการทำงานนักเรียนก็จะปรึกษารบรรณาธิการเช่นกัน แรงจูงใจในการมาทำงานห้องสมุดของนักเรียน ก็เพื่อจะได้ประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุด ส่วนงานที่นักเรียนช่วยงานร้อยละ 25.37 ชอบทำมากที่สุด คือ งานให้ยืมและรับคืนหนังสือ

ความคิดเห็นของบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานในการดำเนินงานนักเรียนช่วยงาน

ด้านการคัดเลือก

บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นตรงกัน รัศมีมาก ในเรื่อง นักเรียนช่วยงานควรเป็นนักเรียนที่เคยเรียน หรือกำลังเรียนวิชา การใช้ห้องสมุด และ/หรือ วิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น และ/หรือ กิจกรรมชุมนุมห้องสมุด และมีความคิดเห็นตรงกันระดับปานกลาง ในเรื่อง ควรให้ครูที่สอนวิชาอื่นๆในโรงเรียน เข้ามาช่วยในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงาน และ เรื่องนักเรียนหญิงเหมาะสมที่จะเป็นนักเรียนช่วยงานมากกว่านักเรียนชาย

บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดมีความคิดเห็นต่างระดับกัน บางเรื่อง คือ บรรณารักษ์มีความคิดเห็นในเรื่อง ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบอย่างทั่วถึงในการรับสมัครนักเรียนช่วยงานห้องสมุด ควรใช้วิธีสอบข้อเขียน ในการคัดเลือก และวิธีการคัดเลือกที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก ยกเว้นเรื่อง ควรใช้วิธีสอบข้อเขียนในการคัดเลือกที่นักเรียนช่วยงานเห็นด้วยในระดับน้อย

ด้านการฝึกปฏิบัติงาน

บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดมีความคิดเห็นตรงกัน รัศมีมาก ในเรื่อง ควรมีการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนก่อนให้ปฏิบัติงานจริงในห้องสมุด ควรมีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน ควรมีเวลาเพียงพอสำหรับการฝึกปฏิบัติงาน และควรให้นักเรียนที่ช่วยงานอยู่ก่อนช่วยเป็นที่เลี้ยงนักเรียนช่วยงานคนใหม่

ส่วนเรื่องที่บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นต่างระดับกันคือ บรรณารักษ์เห็นด้วยกับการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนเป็นรายบุคคลในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นคือเรื่องนี้อยู่ในระดับมาก

คำถามการมอบหมายงาน

ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นในเรื่องการมอบหมายงานให้นักเรียนตรงกันอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง

คำถามการประเมินผลงาน

บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นตรงกัน ระดับมาก ในเรื่องควรมีการประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงานอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการประชุมเพื่อชี้แจงผลการปฏิบัติงานเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานแต่ละประเภทแล้ว บรรณารักษ์ควรเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงาน ควรใช้แบบฟอร์มสำหรับการประเมินผลงาน ควรแยกประเมินผลงานแต่ละประเภทของงาน ช่วงเวลาที่ประเมินผลงานของนักเรียนแต่ละครั้งมีความเหมาะสม และเรื่องนักเรียนช่วยงานควรได้รับใบประกาศเกียรติคุณ หรือ เข็มที่ระลึกตอบแทนจากการช่วยงานห้องสมุด

ส่วนเรื่องทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นต่างระดับกันคือ บรรณารักษ์เห็นด้วยในระดับมากที่สุดว่า การให้กำลังใจแก่นักเรียนช่วยงานเป็นสิ่งจำเป็น และควรมีนักเรียนช่วยงานในห้องสมุดต่อไป ในขณะที่นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก ส่วนเรื่องนักเรียนควรได้รับเงินเป็นสิ่งตอบแทนจากการช่วยงานในห้องสมุดนั้น บรรณารักษ์เห็นด้วยในระดับปานกลาง แต่นักเรียนช่วยงานเห็นด้วยในระดับน้อย

ประโยชน์ที่นักเรียนช่วยงานได้รับมากที่สุดจากการช่วยงานในห้องสมุดคือ ได้รับประสบการณ์การทำงานห้องสมุด และได้ฝึกทักษะการใช้ห้องสมุด

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นไปตามแนวเหตุผลที่วางไว้ว่า การใช้ให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานห้องสมุด จะช่วยให้ห้องสมุดได้รับประโยชน์สูงสุดจากการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในโรงเรียน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า จากการศึกษาถึงความคิดเห็นของทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดในค่านต่าง ๆ ซึ่งทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของทั้งสองฝ่ายนั้น ส่วนใหญ่ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดจะมีความคิดเห็นตรงกัน สามารถนำไปปฏิบัติในห้องสมุด เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในโรงเรียนได้ ซึ่งพอจะแยกความคิดเห็นออกได้เป็น คำนการคัดเลือก การฝึกปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน และการประเมินผลงาน ดังนี้คือ

ค่านการคัดเลือก

ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นตรงกันอยู่ในระดับมากกว่า นักเรียนช่วยงานควรเป็นนักเรียนที่เคยเรียน หรือกำลังเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด และ/หรือ วิชาการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และ/หรือ กิจกรรมชุมนุมห้องสมุด ซึ่งบรรณารักษ์เห็นว่านักเรียนที่เรียนวิชาพื้นฐานเหล่านี้มาแล้วพอจะมีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดบ้าง สะดวกแก่การฝึกปฏิบัติงานและการช่วยงานห้องสมุดต่อไป ส่วนนักเรียนที่มาช่วยงานนั้น ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่เรียนวิชาเหล่านี้อยู่แล้วเช่นกัน จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.11 เคยเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด และ/หรือ วิชาการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น และ ร้อยละ 18.89 กำลังเรียนอยู่ (ตารางที่ 70) ส่วนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุดนั้น นักเรียนช่วยงานร้อยละ 42.22 เคยเรียนมาก่อน และร้อยละ 30.00 กำลังเรียนอยู่ขณะที่เข้าช่วยงานห้องสมุด (ตารางที่ 71) แสดงให้เห็นว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 3 ส่วนใหญ่จะเปิดสอน วิชา การใช้ห้องสมุด วิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และ กิจกรรมชุมนุมห้องสมุดให้นักเรียนได้เรียนมากขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะทางโรงเรียนได้มองเห็นความสำคัญจึงได้เปิดสอนและบังคับ

ให้นักเรียนเลือกเรียน และบรรณารักษ์เองก็มีความพร้อมที่จะสอนมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ บรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานยังมีความเห็นตรงกันในระดับปานกลางว่า ควรให้ครูที่สอนวิชาอื่นๆ ในโรงเรียน เข้ามาช่วยในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงาน ซึ่งจะช่วยลดภาระของบรรณารักษ์ลงไปได้บ้าง สำหรับนักเรียนช่วยงานอาจจะคิดว่า ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ก็รู้จักนักเรียน ก็อาจจะให้บรรณารักษ์เป็นผู้คัดเลือกแต่เพียงฝ่ายเดียว

ส่วนวิธีการคัดเลือกนั้น บรรณารักษ์เห็นว่า ควรใช้วิธีสอบถามสัมภาษณ์ในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานอยู่ในระดับมาก และนักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง แต่จากการศึกษาปรากฏว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่จะไม่ใช้วิธีสอบถามในการคัดเลือก แต่ก็ยังมีบรรณารักษ์ร้อยละ 22.22 ที่ใช้วิธีสอบถามเพื่อคัดเลือกนักเรียนช่วยงาน ซึ่งบรรณารักษ์ที่ใช้การสอบถามนี้ จำนวนมากที่สุดจะใช้วิธีสอบถามสัมภาษณ์ เช่นเดียวกับ การวิจัยในอดีตที่พบว่า ได้ใช้วิธีสอบถามสัมภาษณ์เพื่อคัดเลือกนักเรียนช่วยงานมากที่สุด เช่นกัน (สุปานี สีสลากิจรุ่งเรือง 2525: ง ; อากา อมรัชกุล 2515: ง ; และ Gaines 1977: 2391A) สาเหตุที่บรรณารักษ์เห็นว่าควรใช้วิธีสอบถามสัมภาษณ์ ในการคัดเลือกอาจเป็นเพราะ วิธีสอบถามสัมภาษณ์นั้นบรรณารักษ์ได้มีโอกาสทราบถึง ความคิดเห็นของนักเรียนอย่างกว้างขวาง พร้อมกับได้พิจารณาถึงบุคลิกภาพของ นักเรียนไปพร้อมๆ กันด้วย หรืออาจเป็นเพราะว่าบรรณารักษ์ไม่ค่อยมีเวลาที่ได้ เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า บรรณารักษ์ร้อยละ 41.67 ทำงานในห้องสมุด มากกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ตารางที่ 4) ซึ่งนับว่าใช้เวลาทำงานในห้องสมุด มากทีเดียว นอกจากนี้ บรรณารักษ์ร้อยละ 16.39 ต้องสอนวิชาการใช้ห้องสมุด ร้อยละ 10.39 ต้องสอนวิชาการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และร้อยละ 30.05 ต้องสอนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุดด้วย อย่างไรก็ตาม บรรณารักษ์ร้อยละ 5.46 ยังต้องสอนวิชาอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น สอนวิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น อีกทั้งร้อยละ 13.11 ต้องสอนกิจกรรมอื่นๆ ด้วย เช่น กิจกรรม-ลูกเสือ กิจกรรมยุวภาษา เป็นต้น (ตารางที่ 5) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ สุปานี สีสลากิจรุ่งเรือง (2525: 37-38) ที่พบว่า บรรณารักษ์

ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.00 ต้องใช้เวลาในการสอนวิชา การใช้ห้องสมุด และ บรรณารักษ์ร้อยละ 50.00 ต้องสอนวิชาอื่นๆในโรงเรียนด้วย

นอกจากงานห้องสมุดและงานสอนแล้ว บรรณารักษ์ยังทำงานอื่นๆ ในโรงเรียนเช่นเดียวกับครูผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนอื่นๆอีก คือ บรรณารักษ์ร้อยละ 7.65 ต้องทำงานฝ่ายปกครอง ร้อยละ 4.49 ทำงานอื่นๆ เช่น เวิร์ประจำวัน เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และ ช่วยแนะนำครูภาษาไทยในการสอน วิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) เป็นคน บรรณารักษ์ร้อยละ 3.28 ทำงานฝ่ายบริหาร ร้อยละ 2.19 ทำงานวิชาการ และ ร้อยละ 1.09 ต้อง ทำงานธุรการด้วย (ตารางที่ 5) เช่นเดียวกับผลการวิจัยในเขตการศึกษา 9 ที่พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.32 มีงานพิเศษนอกเหนือจากงานห้องสมุด และงานสอน เช่น งานอาจารย์ที่ปรึกษา งานอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุม งานอาจารย์-แนะแนว และงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนเป็นคน (สุจิน บุตรศรีสุวรรณ 2525: 124)

ส่วนงานอื่นๆที่บรรณารักษ์ร้อยละ 60.00 ทำเพื่อบริการชุมชนร่วมกับ ทางโรงเรียน คือ งานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนตามโอกาส รองลงมา ร้อยละ 25.55 ช่วยพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายของทางโรงเรียน (ตารางที่ 6) จะเห็นได้ว่า ภาระหน้าที่ของบรรณารักษ์มีอยู่มากมายคั่งกลางแล้ว บรรณารักษ์จึงไม่ค่อยมีเวลา ในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น วิธีสอบข้อเขียน ซึ่งบรรณารักษ์ เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนช่วยงานเห็นด้วยในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนยังมีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุดไม่มากนัก จึงไม่ต้องการให้มีการ คัดเลือกนักเรียนช่วยงานห้องสมุดด้วยวิธีการดังกล่าว

คุณสมบัติของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

- เพศของนักเรียน เมื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์ และ นักเรียนช่วยงานในเรื่อง นักเรียนหญิงมีความเหมาะสมที่จะเป็นนักเรียนช่วยงาน

มากกว่านักเรียนชาย ก็ปรากฏว่า ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นตรงกันในระดับปานกลาง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ตอบทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงก็ได้ จากการ ศึกษา ปรากฏว่า บรรณารักษ์ทั้งหมดที่เป็นกลุ่มประชากร ร้อยละ 100 ไม่จำกัดเพศ ของนักเรียนในการคัดเลือก ถึงแม้ว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.89 และ นักเรียนช่วยงาน ร้อยละ 67.22 จะเป็นเพศหญิงก็ตาม บรรณารักษ์ยังคงมีความ- เห็นว่า เพศหญิงหรือเพศชายก็ทำงานได้เช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาณี ลีลาภิจรูญเรือง (2525: 85) ที่พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่จำกัดเพศ ของนักเรียนในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

- ระดับชั้นของนักเรียน บรรณารักษ์เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมตอนปลาย มีความเหมาะสมที่จะเป็นนักเรียนช่วยงานมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมตอนต้น โดยเห็น ค่ายในระดับมาก ในขณะที่นักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นค่อนข้างอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้บรรณารักษ์อาจสังเกตเห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมตอนปลายสามารถทำงาน ยากๆ ได้มากกว่า และมีความรับผิดชอบมากกว่าด้วย อีกประการหนึ่งคือ นักเรียน ชั้นมัธยมตอนปลายจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับห้องสมุดมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมตอนต้น จากการศึกษาถึงระดับชั้นของนักเรียนช่วยงาน ปรากฏว่า นักเรียนช่วยงานร้อยละ 34.44 เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมปีที่ 4 (ม.4) มากที่สุด รองลงมาร้อยละ 26.67 เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมปีที่ 6 (ม.6) จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชั้น มัธยมตอนปลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นนักเรียนที่เรียนวิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) ซึ่งเปิดสอนในระดับชั้นมัธยมปีที่ 4 (ม.4) เป็นส่วนใหญ่ หรือเป็นนักเรียน ที่เรียนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุด ซึ่งก็เปิดสอนในระดับมัธยมตอนปลายได้เลือกเรียนเช่น- เดียวกัน ส่วนแผนการเรียนของนักเรียนนั้น นักเรียนจำนวนมากที่สุด คือ นักเรียน แผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิต (ตารางที่ 67) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนแผนการเรียน คณิตศาสตร์สนใจงานห้องสมุดมากกว่าแผนการเรียนอื่นๆ แต่บรรณารักษ์มิได้คำนึงถึง แผนการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด

- ระดับผลการเรียนของนักเรียน ในเรื่องนี้ บรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่า ควรเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนดีเป็นนักเรียนช่วยงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งบรรณารักษ์ อาจจะเห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนดีนั้น การช่วยงานห้องสมุดจะไม่กระทบกระเทือนต่อการเรียนของนักเรียน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ก็เสนอแนะให้คัดเลือกเอา นักเรียนที่มีผลการเรียนดีเช่นกัน (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน 2522: 247 ; บุญจิต ชูทรงเกษ 2504: 13 ; สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 2507: 1-47) ในขณะที่ นักเรียนช่วยงานเห็นด้วยกับเรื่องนี้ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.78 มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือ เกเรคเฉลี่ย 2.00-2.50 เท่านั้น (ตารางที่ 68) เช่นเดียวกับผลการวิจัยในห้องสมุดโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า นักเรียนช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่ มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คือสอบได้ 60-69% (สุปานี สิลากิจรุ่งเรือง 2525: 85) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาภา อมรวิบูล (2515: 156) ที่พบว่า นักเรียนนิสิตนักศึกษาช่วยงานห้องสมุดส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง สนใจที่จะช่วยเหลืองานในห้องสมุดมากที่สุด

- ความสามารถพิเศษของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์ มิได้คำนึงถึงความสามารถพิเศษของนักเรียนเป็นอันดับแรกในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานห้องสมุด แม้ว่านักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 22.54 เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และร้อยละ 21.13 สามารถพิมพ์ดีดได้ก็ตาม (ตารางที่ 72) ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ จะมีประโยชน์แก่บรรณารักษ์มากเนื่องจากงานบางอย่างจำเป็นต้องใช้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น งานเขียนโปสเตอร์ ส่วนนักเรียนที่พิมพ์ดีดได้ก็สามารถช่วยงานพิมพ์ต่างๆ ได้ เช่น พิมพ์รายชื่อหนังสือใหม่ พิมพ์ของบัตรและบัตรหลังหนังสือ เป็นต้น

ปัจจัยที่บรรณารักษ์ร้อยละ 59.26 คำนึงถึงมากที่สุดในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานคือ ความสนใจในงานห้องสมุด รักการอ่าน และมีความต้องการที่จะเป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุด (ตารางที่ 29) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ

อาภา อมรัชกุล (2515: ง) ที่พบว่า ในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานนั้น บรรณารักษ์จะพิจารณาจากนักเรียนที่สนใจจะทำงานห้องสมุดมากที่สุด และตรงกับความคิดเห็นของ Bard (1983: 27) ที่เห็นว่า ในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานนั้น ควรพิจารณาถึงสิ่งสำคัญ คือ นักเรียนมีความต้องการที่จะเป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุด เพราะความสมัครใจย่อมทำให้บุคคลพอใจปฏิบัติงานในหน้าที่ ก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่แจ่มใส เป็นกันเอง ช่วยให้การติดต่อพบปะกันเป็นไปด้วยดี (กรมวิสามัญศึกษา 2506: 15)

เกี่ยวกับการให้นักเรียนที่ช่วยงานอยู่ก่อนช่วยเสนอแนะนักเรียนช่วยงานคนใหม่นั้น บรรณารักษ์เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก นักเรียนช่วยงานเห็นด้วยระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะ สำหรับบรรณารักษ์นั้น จะช่วยแบ่งเบาภาระในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานลงไปไต่บ้าง ส่วนนักเรียนนั้น แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความเชื่อมั่นในวิธีการคัดเลือกของบรรณารักษ์ ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับในความสามารถของนักเรียนช่วยงานด้วยกันว่าสามารถช่วยเสนอแนะนักเรียนช่วยงานคนใหม่ได้

ปัญหาที่บรรณารักษ์ประสบในการคัดเลือกนักเรียนช่วยงานคือ นักเรียนมาสมัครน้อย บรรณารักษ์ไม่มีโอกาสคัดเลือก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนยังไม่เห็นความสำคัญของการช่วยงานห้องสมุดเท่าที่ควร อีกประการหนึ่ง อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ทั้งนี้จากการศึกษาปรากฏว่า ผู้ที่น่าจะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยประชาสัมพันธ์นั้นมีน้อยมาก ผู้ที่ประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครนักเรียนช่วยงานร้อยละ 43.33 คือบรรณารักษ์ ส่วนฝ่ายอื่นๆของโรงเรียน เช่น ผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์ที่ปรึกษา มีเพียงร้อยละ 1.67 และ 6.67 เท่านั้น (ตารางที่ 18) ส่วนวิธีการประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร กล่าวคือ บรรณารักษ์ร้อยละ 35.19 ใช้วิธีตีประกาศในห้องสมุด ส่วนวิธีการอื่นๆนั้นมีบรรณารักษ์ร้อยละ 7.41 ที่ตีประกาศตามป้ายประกาศในโรงเรียน และยังมีห้องสมุดอีกร้อยละ 9.26 ที่ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์เลย (ตารางที่ 19) ซึ่งการ-

ประชาสัมพันธ์นั้นน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมาสมัครมาก
บรรณารักษ์มีโอกาสคัดเลือกนักเรียนได้ตามจำนวนและคุณสมบัติที่โครงการ ช่วยให้
การคัดเลือกนักเรียนช่วยงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การฝึกปฏิบัติงาน

ในด้านการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนนี้ ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงาน
มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่อง ควรมีการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนก่อนให้ทำงานจริง
ในห้องสมุด ซึ่งจะช่วยให้บรรณารักษ์ได้นักเรียนที่มีความรู้ในงานห้องสมุดมาบ้างแล้ว
พอสมควร เช่นเกี่ยวกับการศึกษาในห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ที่สรุปได้ว่า
นักเรียนที่ได้รับการฝึกปฏิบัติงานอย่างเพียงพอจะทำงานได้ดีกว่านักเรียนที่ไม่เคยได้
รับการฝึกปฏิบัติงาน ส่วนนักเรียนก็จะได้มีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ก่อนที่จะทำงาน
จริง ช่วยให้มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถทำงานได้ถูกต้อง จากผลการศึกษา
เรื่องนี้ปรากฏว่า บรรณารักษ์จะมีการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนก่อนให้ทำงานจริง
โดยที่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.51 เป็นผู้ฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนด้วยตนเอง
และมีผู้ช่วยบรรณารักษ์ช่วยฝึกบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในห้องสมุดโรงเรียนใน
กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกปฏิบัติงานก่อนให้
ทำงานจริง โดยบรรณารักษ์เป็นผู้ฝึกปฏิบัติงาน และสอนวิธีปฏิบัติงานให้ก่อนจะปฏิบัติ
งานจริง หรือเมื่อมีการเปลี่ยนงานใหม่ (สุภาณี สิลากิจรุ่งเรือง 2525: 86)
ส่วนวิธีการฝึกปฏิบัติงานนั้นจะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง จะฝึกแยกแต่ละประเภทของ
งาน และยังมีตารางการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนได้ทราบล่วงหน้าด้วย นับว่ามี
หลักเกณฑ์ในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนมากขึ้น

ส่วนการให้นักเรียนที่ช่วยงานอยู่ก่อนเป็นที่เลี้ยงนักเรียนช่วยงานคนใหม่ใน
การฝึกปฏิบัติงานนั้น ปรากฏว่า ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานต่างก็เห็นด้วยอยู่
ในระดับมาก ซึ่งสำหรับบรรณารักษ์ก็จะช่วยลดภาระการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนลงไป
ได้มากที่สุด และนักเรียนช่วยงานก็จะมีความกล้าในการที่จะซักถามข้อสงสัย
มากกว่า เนื่องจากเป็นเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

นอกจากนี้ ทั้งบรรณาธิการและนักเรียนช่วยงานต่างมีความเห็นตรงกันว่า ควรมีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน ซึ่งจะช่วยให้การฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการศึกษาถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน ปรากฏว่า บรรณาธิการส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.71 ใช้ของจริงในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน มีเพียงร้อยละ 5.88 ที่ใช้สไลด์ และ รูปภาพ ซึ่งบรรณาธิการควรจะใช้อุปกรณ์การสอนให้มากขึ้น ดังเช่นที่ Morris (1985: 826 A) ได้เสนอว่า ควรจะศึกษาการใช้เทปบันทึกเสียงอย่างกว้างขวาง เพื่อจะได้ใช้เป็นอุปกรณ์การสอนให้มากขึ้น นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังมีความคิดเห็นตรงกันว่า ควรมีเวลาอย่างเพียงพอในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน ผลจากการศึกษา พบว่าในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงานนั้น บรรณาธิการส่วนใหญ่จะใช้เวลาครั้งละ 31-45 นาที และใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ จึงจะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง นับว่าใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงานพอสมควร

ส่วนเรื่องที่บรรณาธิการและนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นต่างระดับกันคือ ควรมีการปฐมนิเทศนักเรียนช่วยงานก่อนให้ทำงานจริงในห้องสมุด ซึ่งบรรณาธิการเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (4.51) ส่วนนักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก (4.43) แสดงให้เห็นว่า บรรณาธิการให้ความสำคัญกับการปฐมนิเทศนักเรียนช่วยงานมากกว่านักเรียนช่วยงานเอง ทั้งนี้บรรณาธิการอาจจะต้องการให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับงานห้องสมุดบ้าง ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริง ซึ่งในการจัดปฐมนิเทศนี้ บรรณาธิการสามารถสอนวิธีปฏิบัติงานต่างๆให้นักเรียนได้

การแบ่งกลุ่มนักเรียนในการฝึกปฏิบัติงานนั้น บรรณาธิการเห็นด้วยระดับมากในเรื่อง ควรมีการฝึกปฏิบัติงานแต่ละประเภทให้นักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ๆพร้อมๆกัน ในขณะที่นักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะ การฝึกเป็นกลุ่มใหญ่จะช่วยประหยัดเวลาแก่บรรณาธิการได้อย่างมาก แต่นักเรียนเห็นว่า ควรฝึกเป็นรายบุคคลมากกว่า ซึ่งวิธีการนี้นักเรียนจะสามารถซักถามได้ทั่วถึง แต่บรรณาธิการเห็นด้วยในระดับปานกลาง จากการศึกษาปรากฏว่า บรรณาธิการได้แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น

กลุ่มย่อยๆ โดยการหมุนเวียนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงานทุกประเภท (ตารางที่ 36-37) เช่นเดียวกับผลการวิจัยในห้องสมุดโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า บรรณารักษ์ได้ฝึกงานให้นักเรียนทุกประเภท (สุปราณี สีสากิรุ่งเรือง 2525: 86) ซึ่งการใช้วิธีนี้ นักเรียนทุกคนจะสามารถทำงานได้ทุกประเภท จะสะดวกในกรณีที่นักเรียนบางคนไม่มาทำงาน บรรณารักษ์ก็สามารถใช้คนอื่นช่วยทำงานแทนได้ และนักเรียนช่วยงานเองก็จะมีรู้สึกซ้ำซากจำเจในการทำงานด้วย

ปัญหาในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.54 จะประสบปัญหาในเรื่อง นักเรียนมีเวลาว่างน้อย ไม่ค่อยมีเวลาฝึกปฏิบัติงาน รองลงมาร้อยละ 20.34 ประสบปัญหาเรื่อง นักเรียนไม่มีพื้นฐานความรู้มาก่อน ทำให้เรียนรู้งานช้า (ตารางที่ 40) บรรณารักษ์ต้องเสียเวลามากสำหรับการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วปัญหานี้จะเกิดขึ้นกับบรรณารักษ์ในโรงเรียนที่ไม่เปิดสอนวิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และกิจกรรมชุมนุมห้องสมุด เนื่องจากนักเรียนไม่ได้เรียนมาก่อนจึงไม่มีความรู้เกี่ยวกับห้องสมุด บรรณารักษ์ต้องเริ่มสอนตั้งแต่เรื่องทั่วไปในห้องสมุดก่อน แล้วจึงจะสอนงานเทคนิคเฉพาะงานให้นักเรียนได้ ทำให้เสียเวลามาก และเป็นภาระเพิ่มภาระให้กับบรรณารักษ์มากด้วย ในระยะเริ่มต้นอาจจะเกิดความยุ่งยากขึ้นในห้องสมุดได้ เนื่องจากบรรณารักษ์ต้องใช้เวลาทำงานห้องสมุดไปฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน และนักเรียนก็ยังช่วยงานห้องสมุดไม่ได้ จากการศึกษาถึงปัญหาในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดในกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อบรรณารักษ์สอนวิธีทำงานให้นักเรียนเป็นกลุ่มแล้ว นักเรียนไม่เข้าใจคำอธิบาย จึงปฏิบัติงานจริงไม่ค่อยถูกต้อง (สุปราณี สีสากิรุ่งเรือง 2525: 88) แต่จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไม่พบปัญหาในเรื่องนี้แต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ได้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ในการฝึกปฏิบัติงาน เมื่อนักเรียนมีจำนวนน้อยจึงฝึกปฏิบัติงานได้อย่างทั่วถึง นักเรียนก็สนใจคำสอนดี มีห้องสมุดร้อยละ 5.08 ที่ไม่มีปัญหาใดๆ ห้องสมุดร้อยละ 6.78 ขาดอุปกรณ์และสื่อการสอน และห้องสมุดร้อยละ 1.69 ขาดบุคลากรช่วยควบคุมการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน (ตารางที่ 40) ซึ่งบรรณารักษ์สามารถแก้ปัญหานี้ได้โดยการให้นักเรียนที่ช่วยงานอยู่ก่อนช่วยเป็นที่เลี้ยงในการ-

ฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนที่เข้าช่วยงานใหม่ จะช่วยแบ่งเบาภาระของบรรณารักษ์ลงไป
ได้บ้าง สำหรับนักเรียนนั้นก็กล้าซักถามมากกว่าการฝึกงานกับบรรณารักษ์ เพราะ
นักเรียนด้วยกันย่อมมีความใกล้ชิดและเป็นกันเองกันมากกว่า

การมอบหมายงาน

ด้านการมอบหมายงานนี้ ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็น
ตรงกันอยู่ในระดับมากทุกเรื่อง กล่าวคือ ทั้งสองกลุ่มเห็นว่า ควรทำตารางกำหนด
หน้าที่ของนักเรียนช่วยงานแต่ละคน เพื่อนักเรียนจะได้ทราบถึงงานในหน้าที่ของตน
สะดวกแก่การทำงาน และเป็นประโยชน์สำหรับบรรณารักษ์ในการติดตามผลการทำงาน
ของนักเรียนช่วยงานด้วย จากการศึกษาเรื่องนี้ พบว่า บรรณารักษ์ร้อยละ 41.46
จะจัดทำตารางการปฏิบัติงานให้นักเรียนทุกภาคเรียน (ตารางที่ 45) นอกจากนี้ยังเห็น
ตรงกันว่า ตารางการทำงานควรยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็น เช่น ในกรณีที่มิมีกิจกรรม
พิเศษในโรงเรียน หรือนักเรียนคนหนึ่งคนใดไม่มาทำงานก็สามารถจัดคนอื่นให้ทำงาน
แทนได้ ควรมอบหมายงานให้นักเรียนได้ทำงานทุกประเภทที่จัดไว้สำหรับนักเรียนช่วย-
งาน ผลจากการศึกษา ปรากฏว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.67 จะให้นักเรียน
หมุนเวียนงานกันเพื่อให้ทุกคนได้ทำงานทุกหน้าที่ (ตารางที่ 44) เช่นเดียวกับข้อเสนอ-
แนะของฉวีลักษณ์ มุขะกาญจน (2522: 250) ที่เสนอว่า ควรให้นักเรียนได้ทำงาน
ทุกหน้าที่ จะได้รู้จักงานพื้นฐานในห้องสมุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาณี
ลีลาภิรุ้งเรือง (2525: 86) ที่พบว่า ในการมอบหมายงานให้นักเรียนช่วยงานนั้น
บรรณารักษ์ได้มอบหมายงานให้นักเรียนโดยให้หมุนเวียนกันทำงานทุกหน้าที่ แต่ยังมี
ห้องสมุดอีกร้อยละ 22.22 ที่ให้นักเรียนแต่ละคนได้ทำงานหน้าที่เดียวตลอดไป ซึ่ง
อาจจะเป็นเพราะต้องการให้นักเรียนเกิดความชำนาญในงานเฉพาะอย่าง หรือ
บรรณารักษ์อาจจะไม่มีเวลาในการจัดทำตารางปฏิบัติงานให้นักเรียนเนื่องจากมีภาระ
หน้าที่มากมายตั้งได้กล่าวมาแล้วก็ได้ นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังมีความคิดเห็นตรงกัน
อีกด้วยว่า ในการมอบหมายงานควรดูความสามารถของนักเรียนเป็นหลักสำคัญ
จะเห็นได้ว่า ในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้นักเรียนช่วยงานนั้น บรรณารักษ์ร้อยละ

58.33 คำนึงถึงเรื่องความถนัดและความรับผิดชอบของนักเรียนมากที่สุด (ตารางที่ 43) ในการมอบหมายงาน ควรจัดนักเรียนที่เคยช่วยงานห้องสมุดมาก่อน เข้าคู่กับนักเรียนที่เข้าช่วยงานใหม่ ทั้งนี้จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของบรรณารักษ์ ในการแนะนำการทำงานห้องสมุดให้นักเรียนช่วยงานคนใหม่ เนื่องจากนักเรียนที่ช่วยงานอยู่ก่อนย่อมรู้วิธีทำงานดี จะช่วยแนะนำงานต่างๆแทนบรรณารักษ์ได้ และนักเรียนเองก็จะกล้าซักถามปัญหามากกว่าด้วย

คํานงานที่ให้นักเรียนปฏิบัติในห้องสมุด ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงาน เห็นว่า ควรเป็นงานที่ง่าย ไม่ต้องใช้ความรับผิดชอบมากนัก ทั้งนี้เพราะนักเรียนอายุน้อย ย่อมมีความรับผิดชอบไม่มากนัก และนักเรียนเองก็มีเวลาว่างน้อยด้วย ผลจากการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนช่วยงานจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 43.33 จะมีประสบการณ์ในการทำงานห้องสมุดต่ำกว่า 1 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป็นนักเรียนที่เรียนวิชา การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) ซึ่งมีเรียนเพียงภาคเรียนเดียว เมื่อนักเรียนไม่ได้เรียนจึงเลิกช่วยงานห้องสมุดไปด้วย ส่วนนักเรียนที่เรียนกิจกรรม-ชุมนุมห้องสมุดนั้น อาจจะไม่เลือกเป็นสมาชิกชุมนุมได้เมื่อสิ้นภาคการศึกษา เนื่องจากนักเรียนบางคนต้องการมีประสบการณ์ในด้านอื่นๆอีก จึงไปสมัครเป็นสมาชิกชุมนุมอื่น เพื่อจะได้รับประสบการณ์ในด้านนั้นๆ เช่น ชุมชมการประชาสัมพันธ์ ชุมชมการประดิษฐ์ เป็นต้น ถึงแม้ว่านักเรียนจะสามารถสมัครเป็นสมาชิกชุมนุมได้เกินกว่า 1 ภาคเรียน ก็ตาม ยกเว้นผู้ที่สนใจในงานห้องสมุดและรักการอ่านจริงๆเท่านั้นจึงจะสมัครเป็นนักเรียนช่วยงานมากกว่า 1 ภาคเรียน ซึ่งจะเป็นการดีสำหรับห้องสมุดและสะดวกสำหรับบรรณารักษ์มาก เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้ย่อมรู้งานต่างๆในห้องสมุดดี

ส่วนเวลาทำงานในห้องสมุดของนักเรียนช่วยงานนั้น จากการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.11 จะช่วยงานห้องสมุดสัปดาห์ละ 1-2 วัน (ตารางที่ 74) และช่วยงานตอนพักกลางวันมากที่สุด (ตารางที่ 75) ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าว นักเรียนจะมีเวลาว่างมากกว่าตอนเช้าก่อนเข้าเรียน และตอนเย็นหลังเลิกเรียน เนื่องจากนักเรียนต้องใช้เวลาสำหรับการเดินทางไป-กลับ ส่วนงานที่

นักเรียนชอบทำนั้น ปรากฏว่า งานที่นักเรียนช่วยงานร้อยละ 25.37 ชอบทำมากที่สุด คือ งานให้ยืมและรับคืนหนังสือ (ตารางที่ 78) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในห้องสมุดระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ที่พบว่า งานที่นักเรียนนิสิตนักศึกษาชอบทำมากที่สุด คือ งานให้ยืมและรับคืนหนังสือเช่นกัน (อาภา อมรชฎ 2515: 164) ทั้งนี้เพราะงานให้ยืมและรับคืนหนังสือเป็นงานที่นักเรียนจะได้พบปะเพื่อนนักเรียนมาก ได้มีโอกาสให้บริการครู-อาจารย์และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน งานนี้นักเรียนไม่ต้องใช้ความรับผิดชอบมากนัก อีกทั้งไม่ยากเกินไปสำหรับนักเรียนด้วย และเมื่อศึกษาถึงงานที่บรรณารักษ์ร้อยละ 25.92 ใ้ค้มอบหมายให้นักเรียนทำมากที่สุด ก็คือ งานให้ยืมและรับคืนหนังสือเช่นกัน (ตารางที่ 21) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fargo (1947: 103) ที่พบว่า งานให้ยืมและรับคืนหนังสือเป็นงานที่นักเรียนได้รับมอบหมายมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนช่วยงานได้รับมอบหมายงานที่ตรงกับความถนัดและความชอบของนักเรียนเอง จากการศึกษาถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงาน พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันอยู่ในระดับมากกว่า งานที่ให้นักเรียนปฏิบัติในห้องสมุดมีความเหมาะสมแล้ว

ส่วนคู่มือปฏิบัติงานห้องสมุดนั้น จากการศึกษาถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงาน พบว่า ต่างก็เห็นตรงกันในระดับมากกว่า คู่มือการปฏิบัติงานห้องสมุดมีความจำเป็น แต่จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันนั้น มีห้องสมุดเพียงร้อยละ 21.57 เท่านั้นที่มีคู่มือปฏิบัติงานห้องสมุดให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าวิธีปฏิบัติงานต่างๆ เพิ่มเติม ซึ่งนับว่ายังมีน้อยมาก ทั้งนี้ สาเหตุประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากบรรณารักษ์มีภาระหน้าที่รับผิดชอบมากมายคั่งโคกแล้วมาแล้วก็ได้ จึงไม่มีเวลาในการจัดทำคู่มือนี้ ซึ่งบรรณารักษ์ควรจะรวมกลุ่มกันเพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานห้องสมุดได้ คั้งเช่นกลุ่มโรงเรียนมัธยมในส่วนกลาง ได้ร่วมมือกันจัดทำคู่มือสำหรับนักเรียนช่วยงาน เมื่อ พ.ศ. 2526 (ชูศรี กาลวันควานิช 2528: 4-5) ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาแก่บรรณารักษ์และเป็นการแบ่งปันกันด้วย เช่นเดียวกับความคิดเห็นของ Bard (1983: 28) ที่เสนอแนะว่า บรรณารักษ์ควรจะร่วมมือกันเพื่อวางแผนการใช้

นักเรียนช่วยงานและร่วมมือกันจัดโปรแกรมการเรียนรู้ต่างๆร่วมกัน นอกจากนี้ ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ควรให้สมุดลงเวลามาปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน ทั้งนี้เพื่อบรรณารักษ์จะได้ติดตามผลการทำงานของนักเรียนช่วยงานได้ ในสภาพปัจจุบัน พบว่า ห้องสมุดจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 33.33 มีสมุดลงเวลาปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงาน (ตารางที่ 22) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปณี สีสากิจรุ่งเรือง (2525: 86) ที่พบว่า ห้องสมุดมีสมุดลงเวลาปฏิบัติงานของนักเรียนช่วยงานมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคู่มือปฏิบัติงานและตารางการปฏิบัติงานห้องสมุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์เล็งเห็นว่า สมุดลงเวลาปฏิบัติงานของนักเรียนช่วยงานมีความจำเป็นอย่างมาก ห้องสมุดจำเป็นต้องมีเพื่อจะได้ทราบเวลาทำงานของนักเรียน และไม่ต้องเสียเวลาในการจัดทำมากเหมือนกับการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานห้องสมุด และตารางการปฏิบัติงานห้องสมุด

ในการมอบหมายงานให้นักเรียนช่วยงานนั้น ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานต่างมีความคิดเห็นตรงกันในระดับมากกว่า ควรให้มีการมอบหมายงานให้นักเรียนเป็นกิจวัตรประจำวัน และควรมีการติดตามผลการทำงานของนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วย ผลจากการศึกษา พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.44 มีการมอบหมายงานให้นักเรียนช่วยงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้มอบหมายงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.00 คือบรรณารักษ์ (ตารางที่ 41) ซึ่งบรรณารักษ์ร้อยละ 41.46 จะจัดทำตารางปฏิบัติงานให้นักเรียนทุกภาคเรียน และ ร้อยละ 83.33 มีการติดตามผลการทำงานของนักเรียนทุกวันด้วย (ตารางที่ 46) ส่วนใหญ่บรรณารักษ์จะเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยในการปฏิบัติงานห้องสมุดของนักเรียนทุกวัน เมื่อมอบหมายงานให้นักเรียนทำแล้ว จะมีการประชุมเพื่อชี้แจงผลการทำงานของนักเรียนช่วยงานด้วย โดยใช้เวลาในคาบเรียนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุด เกี่ยวกับเวลาในการจัดประชุมนี้ ศรีทอง สีทาพงศ์ (2519: 24) ได้เสนอความคิดเห็นว่า ไม่ควรจัดประชุมเวลาเข้าคู่มือก่อนโรงเรียนเข้า หรือหลังโรงเรียนเลิก ควรนัดประชุมตอนเที่ยงหลังรับประทานอาหารแล้ว ซึ่งควรจะเป็นข้อพิจารณาสำหรับห้องสมุดโรงเรียนที่ไม่มีการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุด แต่สำหรับ

โรงเรียนในเขตการศึกษา 3 ที่ศึกษานี้ ส่วนใหญ่จะมีการเรียนการสอนกิจกรรมชุมนุม-
ห้องสมุด จึงสามารถจัดประชุมในคาบเรียนกิจกรรมชุมนุมห้องสมุดได้ นับว่าเป็นการ
สะดวกสำหรับบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานด้วย กล่าวคือ บรรณารักษ์สามารถ
นัดพบนักเรียนช่วยงานได้โดยพร้อมเพรียงกัน ไม่เป็นภาระสำหรับบรรณารักษ์ในการ
นัดประชุมนอกเวลาทำงาน และสำหรับนักเรียนช่วยงานก็ไม่ต้องเสียเวลา เพราะ
ต้องเข้าชั้นเรียนในคาบเรียนประจำสัปดาห์ตามปกติ

ระยะเวลาในการทำงานในห้องสมุดนั้น ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงาน
ต่างมีความเห็นตรงกันในระดับมากกว่า ควรมีการเปลี่ยนกลุ่มนักเรียนช่วยงานทุก-
ภาคเรียน แต่จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.11 จะใช้
นักเรียนแต่ละชุดทำงานในห้องสมุดเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา (ตารางที่ 17) ทั้งนี้
อาจเนื่องมาจากบรรณารักษ์ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะคัดเลือกนักเรียนช่วยงานทุก-
ภาคเรียนก็ได้

ปัญหาในการมอบหมายงานให้นักเรียนช่วยงานพบว่า บรรณารักษ์ประสบ
ปัญหาในเรื่อง นักเรียนมักไม่มาทำงานตามตารางปฏิบัติงานที่จัดไว้ และนักเรียนไม่-
สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนไม่ค่อยมี-
เวลาฝึกปฏิบัติงาน จึงทำงานได้ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ประกอบกับนักเรียนมีเวลา-
ว่างน้อย จึงมักไม่มาทำงานห้องสมุด ซึ่งบรรณารักษ์ต้องเร่งส่งเสริมแรงจูงใจให้
นักเรียนมาทำงานเพิ่มขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้สิทธิพิเศษ การให้ความ-
เป็นกันเองกับนักเรียนมากขึ้น เป็นต้น

การประเมินผลงาน

ในการประเมินผลงานนี้ ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็น
ตรงกันในเรื่อง ควรมีการประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้
เพื่อบรรณารักษ์จะได้ทราบถึงผลการทำงานของนักเรียน ส่วนนักเรียนช่วยงานก็ได้
มีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น จากการศึกษาปรากฏว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ
91.67 มีการประเมินผลงานของนักเรียน และร้อยละ 62.50 จะประเมินผลงาน-

ของนักเรียนสัปดาห์ละครั้ง (ตารางที่ 54) ทั้งสองฝ่ายเห็นว่า บรรณารักษ์ควรจะเป็นผู้ประเมินผลการทำงานของนักเรียนช่วยงานด้วยตนเอง เพราะบรรณารักษ์ยอมรับู้จักงานในห้องสมุดดีที่สุด และเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดด้วย จากการศึกษาในสภาพปัจจุบัน พบว่า ผู้ที่ประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงาน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.71 ก็คือบรรณารักษ์ (ตารางที่ 51) แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันนี้บรรณารักษ์เห็นความสำคัญของการประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงานห้องสมุดมากขึ้น นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นตรงกันว่า ควรแยกประเมินผลงานของนักเรียนแต่ละประเภทของงาน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 48.48 ได้ประเมินผลงานแยกแต่ละประเภทของงาน (ตารางที่ 52) ทั้งสองกลุ่มเห็นว่า ควรใช้แบบฟอร์มสำหรับการประเมินผลงานด้วย เพื่อจะได้มีหลักเกณฑ์ในการประเมินผลงานของนักเรียนมากขึ้น ส่วนช่วงเวลาที่ประเมินผลงานนั้น ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนเห็นว่าเหมาะสมดีแล้ว จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การประเมินผลงานแบบรวมกัน-ทุกประเภทของงานนั้น บรรณารักษ์จะใช้เวลาภาคเรียนละครั้ง (ตารางที่ 53) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาที่ประเมินผลงานมีความเหมาะสม ไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป และควรมีการประชุมเพื่อชี้แจงผลการปฏิบัติงานเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานแต่ละประเภทแล้ว จะได้นำไปปรับปรุงการทำงานห้องสมุดของนักเรียนช่วยงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป และพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.67 จะจัดประชุมนักเรียนช่วยงานเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานแล้ว (ตารางที่ 47)

การให้รางวัลแก่นักเรียนนั้น ทั้งบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานมีความคิดเห็นตรงกันในระดับมากกว่า นักเรียนควรได้รับใบประกาศเกียรติคุณ หรือเข็มที่ระลึก คอบแทนจากการช่วยงานห้องสมุด เพื่อจะได้เป็นกำลังใจในการทำงานแก่นักเรียนช่วยงาน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า ในการทำงานห้องสมุด บรรณารักษ์จะให้รางวัล คอบแทนแก่นักเรียนบ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะให้เท่ากันทุกคน ซึ่งรางวัลที่ให้เป็นของขวัญ ใบประกาศเกียรติคุณ และเข็มที่ระลึก โดยบรรณารักษ์ใช้เงินรายได้ของห้องสมุดในการจัดหารางวัลให้นักเรียน และบางครั้งก็ใช้เงินส่วนตัวของบรรณารักษ์เองบ้าง การให้ของขวัญในวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเด็กนั้น

บางโรงเรียนจะขอบริจาคของขวัญจากคณะครู-อาจารย์ในโรงเรียนที่ใช้บริการของ หอสมุดเป็นประจำ ซึ่งจะช่วยเหลือเงินของบรรณารักษ์ลงไปได้บ้าง ส่วนค่าตอบแทนจากการทำงานที่เป็นเงินนั้น บรรณารักษ์เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนช่วยงานเห็นด้วยในระดับน้อย เนื่องจากนักเรียนไม่ต้องการเงินเป็นค่าตอบแทนจากการทำงาน นักเรียนต้องการได้รับประสบการณ์จากการทำงานหอสมุดมากที่สุด จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า หอสมุดส่วนใหญ่ไม่ได้ให้เงินเป็นค่าตอบแทน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหอสมุดไม่มีเงินเพียงพอที่จะให้เป็นค่าตอบแทนก็ได้ แม้แต่โรงเรียนมัธยมในกรุงเทพมหานครก็พบว่า หอสมุดไม่มีเงินเพียงพอในการให้ค่าตอบแทนแก่นักเรียนเช่นกัน (สุปาลี สีสากิรุ่งเรือง 2525: 91) ส่วนใหญ่ นักเรียนจะสนใจช่วยงานหอสมุดจริงๆ ไม่ต้องการค่าตอบแทนในการทำงาน นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่จะได้รับสิทธิพิเศษในการยืมหนังสือและสิ่งพิมพ์ในหอสมุด แต่จากการศึกษาของ สุปาลี สีสากิรุ่งเรือง (2525: 89) พบว่า ในหอสมุดโรงเรียนในกรุงเทพมหานครนั้น นักเรียนช่วยงานส่วนใหญ่ไม่ได้รับสิทธิพิเศษในการใช้หอสมุดแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า บรรณารักษ์หอสมุดโรงเรียนในเขตการศึกษา 3 ต้องการสร้างแรงจูงใจในการทำงานหอสมุดแก่นักเรียนก็ได้ จากการศึกษาปรากฏว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 97.22 ที่ยอมรับว่านักเรียนช่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรในหอสมุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปาลี สีสากิรุ่งเรือง (2525: 89) ที่พบว่า บรรณารักษ์ยอมรับว่า นักเรียนช่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรหอสมุด ซึ่งเป็นการสร้างควมภาคภูมิใจให้เกิดแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนจะได้มีกำลังใจในการทำงานหอสมุดมากขึ้น ส่วนการพานักเรียนไปเยี่ยมชมหอสมุดอื่นๆนั้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่เคยไป ทั้งนี้สาเหตุเพราะ บรรณารักษ์ไม่มีเวลาในการพาไป และหอสมุดยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในค่านี้อีกด้วย

ปัญหาในการประเมินผลงานนั้น ปรากฏว่า บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 27.50 ประสบปัญหาในเรื่อง หอสมุดไม่มีเงินเพียงพอในการให้ค่า-
 คอบแทนแก่นักเรียนช่วยงาน (ตารางที่ 60) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปาศี
 สิลากิจรุ่งเรือง (2525: 91) ที่พบว่า หอสมุดส่วนใหญ่มักไม่มีงบประมาณเพียงพอ
 ในการส่งเสริมกำลังใจแก่นักเรียนช่วยงาน แต่บรรณารักษ์บางโรงเรียนก็สามารถ
 ส่งเสริมกำลังใจแก่นักเรียนช่วยงานในค่านอื่นๆได้ เช่น การกล่าวคำชมเชยอย่าง
 จริงใจเมื่อนักเรียนปฏิบัติงานได้ดี การพิจารณาให้เป็นนักเรียนช่วยงานดีเด่น
 ประจำปี เป็นต้น แต่ทั้งนี้บรรณารักษ์ต้องพยายามให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน-
 ช่วยงานให้มากที่สุด เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียนช่วยงานอยู่เสมอ ดังที่
 Wannarka (1956: 171) ได้เสนอความคิดเห็นว่า การให้กำลังใจนั้นมีคุณค่า
 ยิ่งกว่าการได้รับเงินค่าจ้าง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ที่หอสมุดได้รับจากการให้นักเรียนช่วยงาน
 นั้น ปรากฏว่า บรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.00 เห็นว่า การใช้
 นักเรียนช่วยงานจะช่วยลดภาระให้กับบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่หอสมุด และ
 ร้อยละ 25.00 เห็นว่า จะช่วยสร้างทัศนคติที่ดีระหว่างบรรณารักษ์และนักเรียน-
 ช่วยงานด้วย (ตารางที่ 24)

เนื่องจากบรรณารักษ์มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบมากมาย ทั้งงานในหอสมุด
 งานสอน งานอื่นๆในโรงเรียน และงานบริการชุมชนซึ่งได้กล่าวมาแล้ว (ตารางที่ 5
 และตารางที่ 6) และเมื่อศึกษาถึงงานในหอสมุด ปรากฏว่า หอสมุดส่วนใหญ่
 ถึงร้อยละ 80.55 มีงานมาก (ตารางที่ 9) และบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.39
 ก็ทำงานไม่ทันด้วย จากปัญหาต่างๆดังกล่าวแล้ว บรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องจัดหา
 นักเรียนมาช่วยทำงานในหอสมุด และสาเหตุสำคัญที่ต้องมีนักเรียนช่วยงานก็เพื่อช่วย
 แบ่งเบาภาระของบรรณารักษ์ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปาศี
 สิลากิจรุ่งเรือง (2525: 88) ที่สรุปว่า บรรณารักษ์จัดให้มีนักเรียนช่วยงานหอสมุด
 ก็เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของบรรณารักษ์ และบรรณารักษ์ส่วนใหญ่จะนิยมให้นักเรียน-
 ช่วยงานมาก จากการสำรวจหอสมุดโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร พบว่า

มีการให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดถึงร้อยละ 78.05 (ฤตมา ศิริ 2528: 40) ส่วนห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในเขตการศึกษา 3 ที่ศึกษานั้น ทั้ง 36 โรงเรียนมีการให้นักเรียนช่วยงาน นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์แก่ห้องสมุดได้ และเมื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานห้องสมุดแล้ว ปรากฏว่า ส่วนใหญ่แล้วทั้งสองกลุ่มจะมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งช่วยให้ทราบถึงความคิดเห็นและความต้องการของบรรณารักษ์และนักเรียนช่วยงานอย่างชัดเจน สามารถนำไปปรับปรุงการให้นักเรียนช่วยงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป จะเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวเหตุผลที่วางไว้

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการช่วยงานในห้องสมุดนั้น พบว่า นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการทำงานห้องสมุด และได้ฝึกทักษะการทำงานห้องสมุดมากที่สุด และยังช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในวิชาชีพและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ตารางที่ 84) ซึ่งสอดคล้องกับแนวเหตุผลที่วางไว้ว่า ในการช่วยงานห้องสมุดนั้น นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ในวิชาชีพและการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้นักเรียนยังได้รับความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ได้รู้จักสิ่งพิมพ์ในห้องสมุด มีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนวิชาต่างๆ ของนักเรียน และนักเรียนได้มีโอกาสปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเอง ได้รู้จักเพื่อนนักเรียนมากขึ้น จะเห็นได้ว่านักเรียนได้รับประโยชน์จากการช่วยงานห้องสมุดอย่างมากมาย ฉะนั้นนักเรียนจึงคิดว่า จะเป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียนที่มีการใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดอยู่แล้ว จะได้นำไปปรับปรุงการดำเนินงานนักเรียนช่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนห้องสมุดที่ยังไม่มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดก็จะได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดให้มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดต่อไป ดังนี้

ด้านการคัดเลือก ควรเลือกนักเรียนที่เคยเรียน หรือกำลังเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด และ/หรือ วิชาการศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น (ท 081) และ/หรือ กิจกรรมชุมนุมห้องสมุด เป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

การฝึกปฏิบัติงาน ควรมีการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียนช่วยงานก่อนให้ทำงานจริงในห้องสมุด ควรมีการปฐมนิเทศนักเรียนช่วยงาน ควรมีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอในการฝึกปฏิบัติงานให้นักเรียน และควรให้นักเรียนที่ช่วยงานอยู่ก่อนเป็นที่เล็งย่นักเรียนช่วยงานคนใหม่ในการฝึกปฏิบัติงาน

การมอบหมายงาน บรรณารักษ์ควรจัดทำตารางกำหนดหน้าที่ของนักเรียนช่วยงานแต่ละคน และควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานห้องสมุดให้นักเรียนช่วยงาน ควรดูความสามารถของนักเรียนเป็นหลักในการมอบหมายงาน บรรณารักษ์ควรมอบหมายงานให้นักเรียนทุกวัน ควรจัดนักเรียนที่เคยทำงานมาแล้ว เข้าคู่กับนักเรียนช่วยงานคนใหม่ ควรมีสมาคมลงเวลาปฏิบัติงานของนักเรียนช่วยงาน ควรมีการเปลี่ยนกลุ่มนักเรียนช่วยงานทุกภาคเรียน และควรมีการติดตามผลการทำงานของนักเรียนช่วยงานอย่างใกล้ชิดด้วย

การประเมินผลงาน ควรมีการประชุมเพื่อชี้แจงผลการปฏิบัติงานเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานแต่ละประเภทแล้ว บรรณารักษ์ควรเป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงาน ควรมีแบบฟอร์มสำหรับการประเมินผลงาน และควรแยกประเมินผลงานของนักเรียนช่วยงานแต่ละประเภทของงานด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษาอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพการใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดของเขตการศึกษาอื่นๆ อันจะได้เป็นแนวทางในการใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดในห้องสมุดโรงเรียนระดับอื่นๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพการใช้นักเรียนช่วยงาน และเป็นแนวทางในการจัดให้นักเรียนช่วยงานในห้องสมุดระดับนั้นๆต่อไป
3. ควรมีการศึกษาการใช้นักเรียนช่วยงานในโรงเรียนที่ใช้นักเรียนช่วยงานได้ผลดี เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนอื่นๆในการวางแผนการใช้นักเรียนช่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ควรมีการศึกษาทัศนคติของครูและนักเรียนในโรงเรียนที่มีต่อการมีนักเรียนช่วยงานในห้องสมุดโรงเรียน